

RECTORI MAGNIFICENTISSIMO
DN. FRIDERICO AUGVSTO
DISE

IN OMNINO
MERIDIANO
D. JO. GOTTFREDI BERGERI
PROFESSORIS

JO. METZNERVS
PROFESSORIS
MAG. JO. METZNERVS
PROFESSORIS
MAG. JO. METZNERVS
PROFESSORIS

3276

1706 2

de iure canonico ante legende

St

IO. HENRICVS BERGERVS, IC.

POTENTISS. POLONIARVM REGIS
ET PR. ELECTORIS SAX. IN SVMMO PRO-
VOCATIONVM SENATV CONSILIARIVS,
ET COLLEGII IVRIDICI, QVOD
VITEMBERGAE EST,
ORDINARIVS,

STVDIOSISSIMAE IYVENTVTI
SALVTEM DICIT,

EANDEMQUE AD PVBLICAS IVRIS
CANONICI PRAELECTIONES PER-
HVMANITER INVITAT.

Vm in ius Pontificium, quo hodie-
que utimur, multi multorum cumu-
latae extant commentarii; tum
Gallorum praecipue legendi sunt li-
bri, propterea, quod hi, praeter ce-
teros, libertatem sequuntur, et,
posthabito servitutis obsequio, se tantum Pontifici
submitunt, quantum eiusdem decreta et vero propio-
ra videntur, et ipsorummet utilitati rationibusque mi-
nus adversantur.

Alia longe ratio est Itolorum, quos quidem aucto-
ritati civis sui nimis addictos esse, inter omnes con-
stat. Aetate Lutheri nostri ea fuit iuris Pontificalis
opinio, ut Augustae Vindelicum Caietanus, pater pur-
puratus, idemque cetera doctus, illius doctrinam ad
horum librorum, quam ad sacri codicis, normam ma-
huerit expendi. Italis saepe numero accedunt Hispani:
quemadmodum cum aliunde, tum in primis inde co-
gno-

2.

gnoskitur, quod antistites Itali, consentientibus Hispanis, in Tridentini Senatu concilii contenderunt, concilium Florentinum, quo maxime Pontificis assertus est dominatus, generale; Basileense autem, quo ista potestas in ecclesias, speciatim Germaniae, oppugnata, schismaticum, fuisse. Contra ea Galli Basileense et Constantiense, quibus ius provocandi a Pontifice ad concilium generale constituebatur, pro generalibus reputarunt; Florentinum non item, quippe cui interfuerint pauci aliquot Itali tantum, et quatuor Graeci.

Gallis certe non inferiores videri voluerunt Germani, quando iure suo circa sacra coeperunt uti; imprimisque principes atque ordines Thuringiae Misniaeque: veluti satis edocuit consultatio, quae A. C. **MDCCCXLVI.** in Thuringia a Guilelmo III. Frederici Bellicosi, Pr. Electoris Sax. filio altero, cum ordinibus de emendatione cleri Thuringiaci, itemque de conservatione iuris, quod vocatur, territorialis, circa sacra praecipue, adversus emissarios Pontificis inita, atque ad finem, quo spectavit, perducta fuit. Nec vero non cognitum est, quanto opere iam pridem imperii ordines cum potestatis suae circa sacra, tum officii, commonuerit Marsilius Patavinus. Tum Maximilianus, Imperator, et Rex Galliarum, Ludovicus XII. diversis quidem consiliis, ad eundem tamen scopum, collinearunt, ut idem ius, quod praedixi, et maxima

xima pars potestatis Pontificiae recuperaretur. Hoc animo, hac mente, uterque concilium Pisas indixerunt. quanquam institutum caruit effectu: donec tandem, Deo propitio, per Megalandrum nostrum non solum divina veritas in lucem revocata, sed et libertas eiusdem generis principibus fortiter asserta, et deinceps lege publica pacis religiosae, Osnabrugae in perpetuum firmatae, postliminio restituta fuit.

Quae cum ita sint, danda est opera, ut non minus interpretes, quam ipsummet ius Pontificium, circumspice ac sobrie et legantur, et ad nostrum forum accommodentur: ne qua principibus inferatur iniuria, neu suscipiantur errores, qui subinde, in primis e dominatu Pontificio, dimanant. Cuius quidem rei exempla sunt in promptu, nec longius, si recogitare velimus, repetenda.

Meminimus, principibus nostris vulgo tribui respectum episcopalem: quam bene, illi iudicent, qui norunt, episcopos proprie ministros esse. Episcopi initio habebant notionem, quae audientia vocabatur, donec ea ex liberalitate principum in aliquam iurisdictionem converteretur: a qua maxime distat summa circa sacra potestas, quae principi competit, ut tali; quamvis idem fortasse ea semper et ubique non utatur. Quamobrem, ut dicam, quod sentio, doctrina nostratium, qua princeps duplicem, modo principis, modo episcopi, personam sustinere dicitur; cum eiusdem

4.

dem iniuria coniuncta est: non minus, quam si dice-
res: nomen principis, ad asserendam summam eius-
dem potestatem, sive a ministro, sive a subdito ipsi
magistratu, repetendum esse: aut: principem utrius-
que gerere personam. Nec melior episcopali est
papalis ille respectus, quem nonnulli principibus vind-
dicare conantur. Argumentum, quo hi utuntur, si-
mile videtur illi, quod verus dominus ab usurpatore
iuris alieni ducendum putaret. Principi, quemad-
modum praedixi, una eademque circa sacra pariter, ac
profana, competit potestas: ut adeo, quod ad sacra,
is non magis papali, quam episcopali, respectu egeat,
sed utroque facile carere queat. Quorsum attinet,
quod in Basileensi et Constantiensi conciliis, quae pau-
lo ante memoravi, summum circa sacra ius non mi-
nus peiusve per laicos, quam clericos, fuerit exerci-
tum: abolita, quae inter sedem Romanam et Henri-
cum V. inita erat, transactione. Quo quidem loco
meminisse iuvat decem querimoniarum, quas iam du-
dum ante emendationem sacrorum ordines imperii
Maximiliano adversus sedem Romanam obtulerunt;
quibus alias deinceps adiunxit Caesar, sic, ut eae ad
centum usque exerescerent, et curaret ille, ut sanctio
regni Franciae pragmatica cum observationibus Iac.
Vimphelingi, Selestadiensis, in Germania publici iu-
ris vim adipisceretur. Equidem nihil abnuerim, esse
quaedam potestatis circa sacra Pontificiae momen-
ta,

ta, quae labe et reprehensione vacent. At enim intelligendum est, saepenumero pacta conventa impedimento esse, quo minus principibus nostris ea convenire dicenda sint. Ita iuri regaliae seu annatarum, quod vocatur, Otto IV. et Fridericus II. Imperatores, conceptis verbis renuntiaverunt: quorum vestigiis deinceps ordines imperii, sigillatim, cum Emergandus, Comes Vrgellensis, A. C. clō CLXII. tum Fridericus, Guilelmus et Georgius, fratres, Landgravii Thuringiae, et Misniae Marchiones, A. C. clō CCCXCIV. institerunt. Nimirum pii et fortissimi principes hac regalium accessione, quae ex iure Pontificali proficiscitur, facile se abdicant, et carere malunt: quin irascuntur hominibus, qui, cum alia, eademque quamplurima, ad publicam utilitatem conferre possint, in devia deflectunt, et sanctum principis animum eiusmodi consiliis irretire non ventur.

Similiter recepta a nostratibus, atque episcopatibus addita distinctio: inter *τὸ* esse in territorio, et *τὸ* esse de territorio; summo principum iuri fraudi est. Cum enim episcopatus in territorio principis siti esse intelligantur: non possunt non etiam dici, de eisdem territorio esse; nisi ab eodem singulari lege excepti, alique subiecti esse comprobentur: Postquam enim conventionem pacis religiosae potestas Pontificis ecclesiastica non solum in territoriis principum

Augu-

Augustanae confessionis suspensa, sed et eisdem intantum, in quantum iuri naturae et divino, itemque pactionibus, non adversatur, postliminio restituta fuit: cognitu haud est difficile, episcopatus, qui olim Pontifici parebant, principi, cuius territorio continentur, subiectos esse. Immo monumenta publicafatis testantur, ipsosmet episcopos, ante tempora Lutheri, quantumvis Pontificem certo modo recognoscerent, a principibus ad comitia vocatos, paruisse: quanquam alioqui non ignoro, ius territoriale, itemque iurisdictionem et dominium directum, ita seungi, ut in diversis personis omnia sigillatim consistere possint.

Pari modo in nostro quoque foro peraeque valet opinio, qua, in causa matrimonii ab altero alteri iusiurandum in sensu negante deferri posse, negatur. At enim argumentum, quod a transactione duci solet, animum vix explere posuit. Neque enim alterum ex altero consequitur: contra matrimonium transigi non licet; ergo nec deferri iusiurandum. nam facilius longe contra matrimonium transigitur, quam iuratur; quum quilibet memor salutis aeternae esse intelligatur. Immo contra matrimonium; si quidem, utrum tale unquam contractum sit, dubitetur, transactionem quoque iudicalem valere, nemo negat: et, si quis neget, ex usu confutatur. Quid ergo vetat, quo minus tum etiam, cum
alia

8.
alia defint demonstrationis adminicula, iusiurandum
ab aiente neganti, iudice interloquente, deferri pos-
sit? Parum abest, quin ea opinio, quam vulgo rece- //
ptam esse, dixi, a regulis rectae rationis deflectere vi- //
deatur. Quam enim sententiam matrimonio magis
dicemus esse inimicam? eamne, quae, defectu proba-
tionis ordinariae, reum negantem a praestatione de-
lati sibi iurisiurandi immunem pronuntiat? an, quae
eidem illam imponit? Satiusne est, reum, qui negat,
iureiurando ad dicendam veritatem, sicubi pars, quae
detulit, prius de calumnia iuravit, compelli; quam
eum plane impunitum dimitti: praesertim cum ac- //
cesserit concubitus, in quo in primis, ceteris paribus, //
iure Divino natura matrimonii consistit? Finge tan- //
dem, reum peierare: sententia tamen, quae pro eo
adversus matrimonium fertur, non transit in rem iu-
dicatam, neque impedit, quo minus, detecta quan-
docunque veritate, matrimonium redintegretur.
Quin eo propemodum adducor, ut existimem, iuri //
Divino toties vim fieri; quoties iuriiurando, delato //
ei, qui, promisso matrimonio, concubuisse cum fe- //
mina dicitur, locus denegatur. Ius Divinum serio ve- //
tat, ne homo separet, quos coniunxit Deus. Atqui //
Deus coniunxit eos, qui, data acceptaque matrimonii //
fide, una caro facti sunt: sed eosdem separat iudex, //
cum eum, qui negat connubii foedus, necessitate su- //
per eodem iurandi levat, atque adeo, ut, suppressa ve- //
ritate,

B

ritate, aientem coniugem deserat, aliamque ducat, permittit. Qua quidem in iuris Divini doctrina tanta vis inest, ut uxor deserta, quamvis ea per sententiam soluta vinculo prioris coniugii fuerit, velit, nolit, maritum, qui, re adhuc integra, i. e. ante consummatum ab uxore secundum matrimonium, reversus est, aut solummodo, correctis moribus, ad bonam frugem rediit, in thorum recipere cogatur: quemadmodum alibi demonstramus. Velim igitur, iudices ecclesiastici id diligentius paulo attendant, eamque opinionem, pene dixerim, corruptelam, quae in animis hominum inveteravit, atque in foro quotidie observatur, evellant, tandem aliquando, penitusque deponant.

Porro character spiritualis, quem nostrates quoque sponsalibus inesse, putant, quinam alius est, quam sacramenti, quem Pontificii confingunt? Purior theologia eum non agnoscit. Iure Divino, quemadmodum praedixi, vis matrimonii subnititur unitate carnis. Contra vero sponsalia etiam ea, quae dicuntur de praesenti, sunt praeludia matrimonii, eidemque tantum muniunt viam. Quamobrem religioni non duco, memet, quotiescunque tulerit occasio, in dirimendis sponsalibus facilem praeberere; praesertim sicubi utraque pars consentiat: ut malo maiori occurratur. quae sententia iure non modo civili, sed etiam canonico, modo hoc dextre explicetur, confirmatur. Sponsalia, antequam contrahentes in unam carnem coale-

9.
scant, non magis valent, quam alia pacta, a quibus mutua
dissensione, et bona utriusque gratia, recedi licet. Quod
itidem, quaeso, tantisper observet iudex: ne nimium ri-
gorem, in consummando matrimonio adhibitum, sero
nimis doleat, cum coniuges coactos in periculum salu-
tis non temporalis modo, sed etiam aeternae, coniectos
esse, animadvertat.

Praeterea sunt quaedam doctrinae capita, quae,
quamvis in ipsomet iure Pontificio iurisdictioni ecclesi-
asticae sat lucide subiiciantur; ab eiusdem tamen enarra-
toribus, nescio quo fato, inde eximuntur. Exemplo sit
quaestio possessionis: hanc enim in causis ecclesiasti-
cis a causa proprietatis cum plerisque Pontificiis no-
strates ita divellunt, ut eam iudici seculari relinquen-
dam esse, putent. quum tamen et nexus utriusque iudi-
cii, possessorii et petitorii, et germana iuris Canonici ex-
planatio, ab ea sententia, utcunque vulgo comprobata,
animum, ut ostendimus alibi, facile abducere possint.

Haec, et similia, exempla comprobant, cum ius Ca-
nonicum, tum, quae ad illud scripta sunt, scholia caute,
atque hoc iudicii temperamento, legenda esse, ne do-
ctrinis, quae ibidem traduntur, nimium aut tribuamus,
aut detrahamus, sed eas in universum, prouti religio
suggerit, aestimemus. In quam quidem viam in poste-
rum, quod bene vortat, ingredi, animus est: posteaquam,
DEO PROPITIO, POTENTISSIMVS POLONIAE REX,
IDEMQUE PR. ELECTOR SAXO, in locum prae-
fidis

10.

fidis nostri, viri iuris consultissimi, Gothofredi Strausfii, cuius excessum luctu desiderioque prosequimur, memet clementissime suffecit, atque adeo cum munere praesidis ordinarii coniunctam ei iuris Canonici Professionem mihi demandavit. Acquiesco in Regia magni Regis gratia, quae tanta mihi visa est, ut, quantum dignitatem, ab Aula vicina perbenigne delatam, venerarer; tantum deprecari, et digniori relinquere, cogerer; praesertim cum mihi nihil evenire potuerit optatius illo vitae occasionisque genere, quo vel ad huius illustris Academiae amplificationem, vel ad iuventutis, ad reipublicae usum decusque formandae, utilitatem momentum afferri queat. Idcirco, ne susceptae desim provinciae, e libris, quibus operam meam impertiri possim, selegi *Io. Schilteri Institutiones iuris Canonici*: quae, uti ad ecclesiae veteris atque hodiernae statum accommodatae sunt; ita communi doctorum suffragio probantur. Faciam autem, DEo bene iuvante, harum explanationum initium proximo die Martis, ab hora matutina X. atque, id potissimum mihi datum negotii, putabo, ut ea iuris capita, quae Schilterianis Institutionibus continentur, primum exoterica, deinde acroamatica, interpretatione exigantur. Cui quidem instituto, ut ii, quorum interest, favere velint, humanitate, quanta possum, maxima, oro rogoque. P. P. *Dominica III. Post Trinitatis* c13 13ccvi.

VITEMBERGAE, PRELO GERDESIANO.

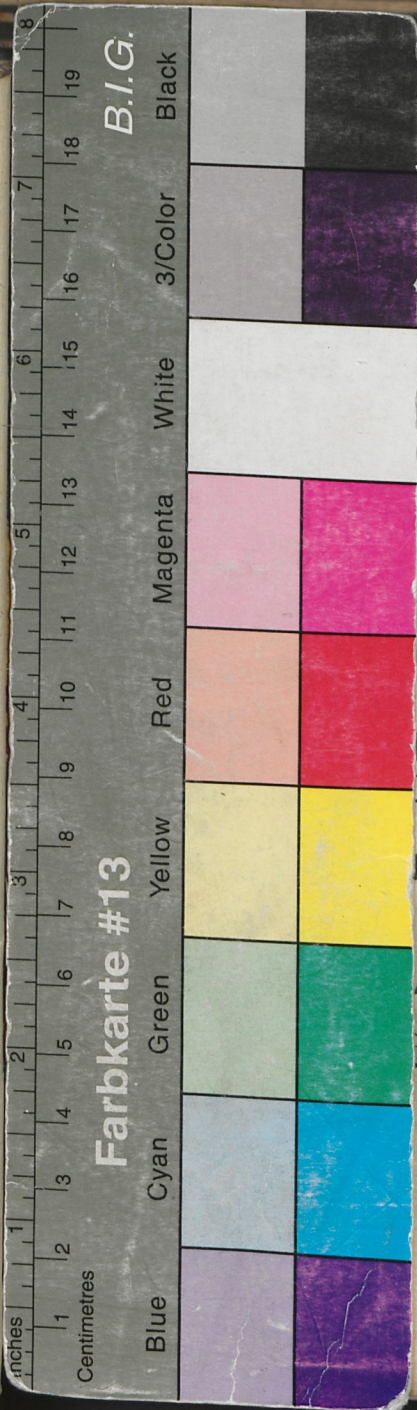
Wittenberg, Diss. 1706 (17)

Vol 18

1706 2
de curis canonicis ante legendo

HENRICVS ERVS, IC.

OLONIARVM REGIS
IS SAX. IN SVMMO PRO-
ENATV CONSILIARIVS,
I IVRIDICI, QVOD
BERGAE EST,
DINARIVS,

IMAE IVVENTVTI
TEM DICIT,
AD PVBLICAS IVRIS
AELECTIONES PER-
ITER INVITAT.